

3. predavanje: RITEM

OSNOVE GLASBENE TEORIJE

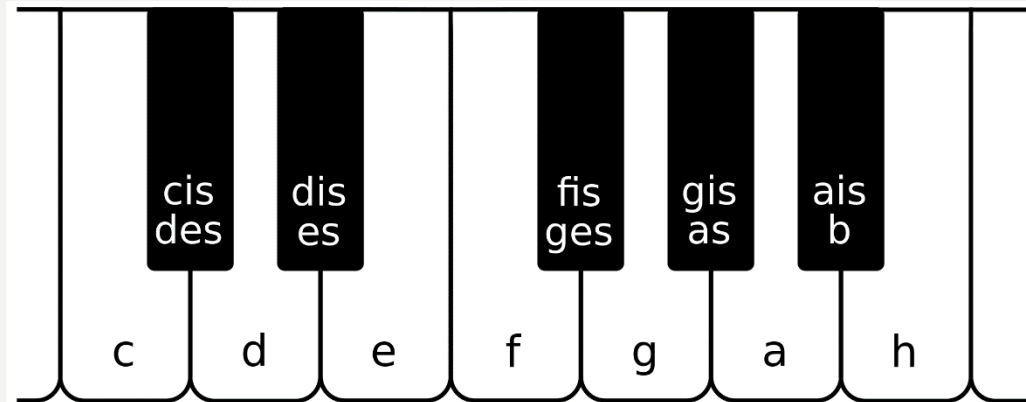
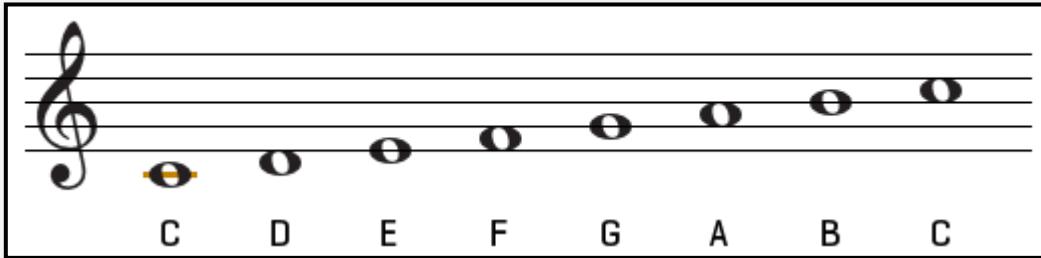
Jakob Barbo

**OSNOVNI GLASBENI ELEMENTI IN NJIHOVI
MEDSEBOJNI ODNOSI (ZAČETNI TEČAJ)**

MojeZnanje.si

LESTVICA

- “Lestvica je vrsta točno določenega števila različnih tonov, ki so med seboj oddaljeni za enako razdaljo (interval) ne glede na izhodiščni ton.”
- Interval je razdalja med dvema tonoma
- Lestvica je osnoven glasbeni material

C-dur

izhodiščni
ton

število
različnih tonov
in razdalja
med njimi

MojeZnanje.si

VIŠAJ, NIŽAJ IN RAZVEZAJ (PREDZNAKI)

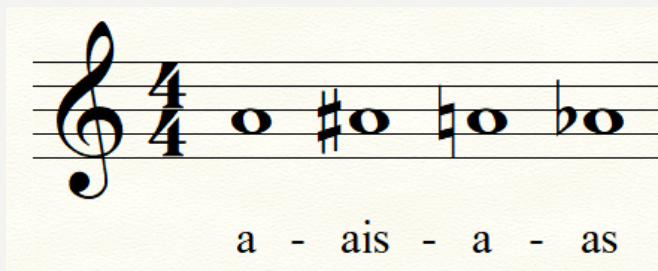
1.

2.

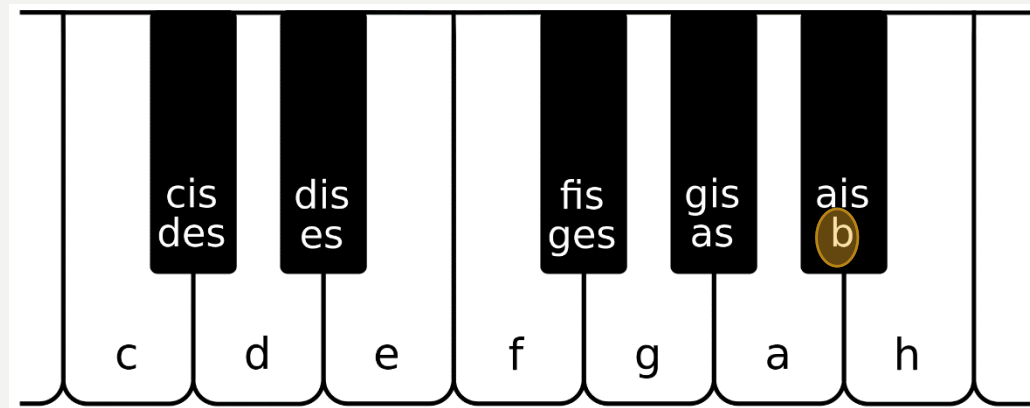
3.

1. Višaj ton zviša za pol tona (dodamo končnico –is, npr. fis),
2. nižaj ga za pol tona zniža (dodamo končnico –es, npr. ces)
3. razvezaj prej napisan predznak razveljavi.

Izjema:

Znižan h imenujemo b.

MojeZnanje.si

Interval

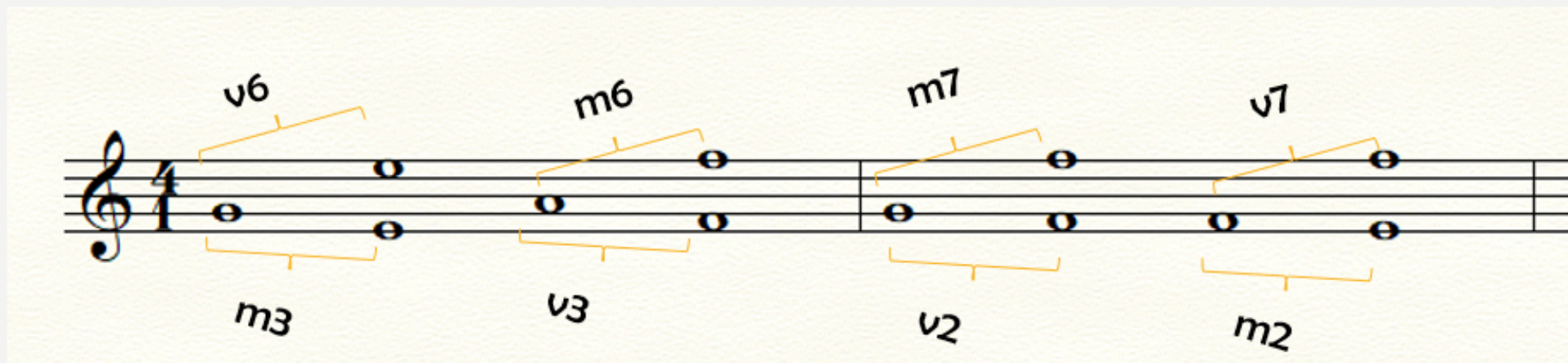
```
graph TD; A[Interval] --> B[Oddaljenost enega tona od drugega (med C in G je kvinta)]; A --> C[Poimenovanje določenega sozvenenja dveh tonov, oddaljenih za ta interval (če C in G zvenita hkrati, se zven imenuje kvinta)];
```

Oddaljenost enega tona od drugega (med C in G je kvinta)

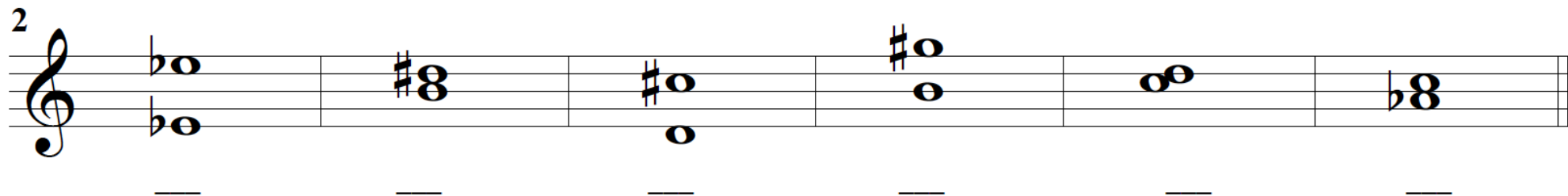
Poimenovanje določenega sozvenenja dveh tonov, oddaljenih za ta interval (če C in G zvenita hkrati, se zven imenuje kvinta)

OBRATI

IMENUJ INTERVALE!

POSTAVI INTERVALE!

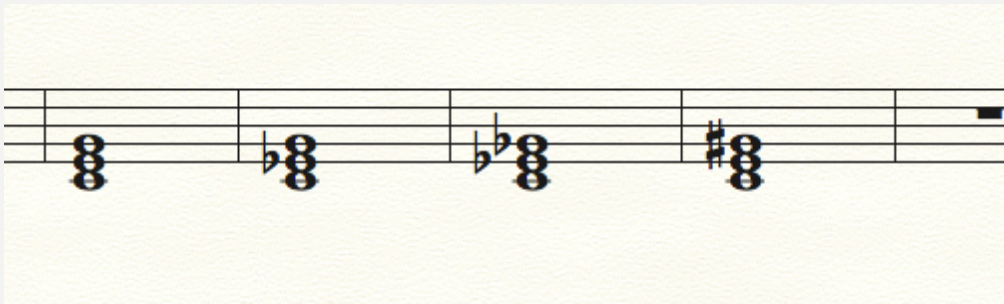
25

A musical staff in bass clef with a key signature of one flat (B-flat). The staff contains seven whole notes, each representing a specific interval. Below the staff, the intervals are labeled: č5, č8, m3, m3, v2, m6, and m7.

Interval	Notes
č5	B-flat 1, F 2
č8	B-flat 1, C-sharp 8
m3	B-flat 1, D-flat 3
m3	B-flat 1, C 3
v2	B-flat 1, B-flat 2
m6	B-flat 1, F-sharp 6
m7	B-flat 1, G 7

TROZVOKI

- sestavljeni so iz dveh terc (oklepa jih kvinta)
- velika + mala terca (durov kvintakord)
- mala + velika terca (molov kvintakord)
- mala + mala terca (zmanjšan kvintakord)
- velika + velika terca (zvečan kvintakord)

TROZVOKI V LESTVICI

9

D5/3 m5/3 m5/3 D5/3 D5/3 m5/3 zm5/3 (D5/3)

I. II. III. IV. V. VI. VII. (I)

Durov kvintakord, d53	I., IV., V.
Molov kvintakord, m53	II., III, VI.
Zmanjšan kvintakord, zm53	VII. (tritonus?)
Zvečan kvintakord, zv53	/ (ni ga v duru, je v molu na III.)

IMENUJ AKORDE

NALOGA

- Postavi durov, molov, zmanjšan in zvečan kvintakord na ton e!
- <rešitev>

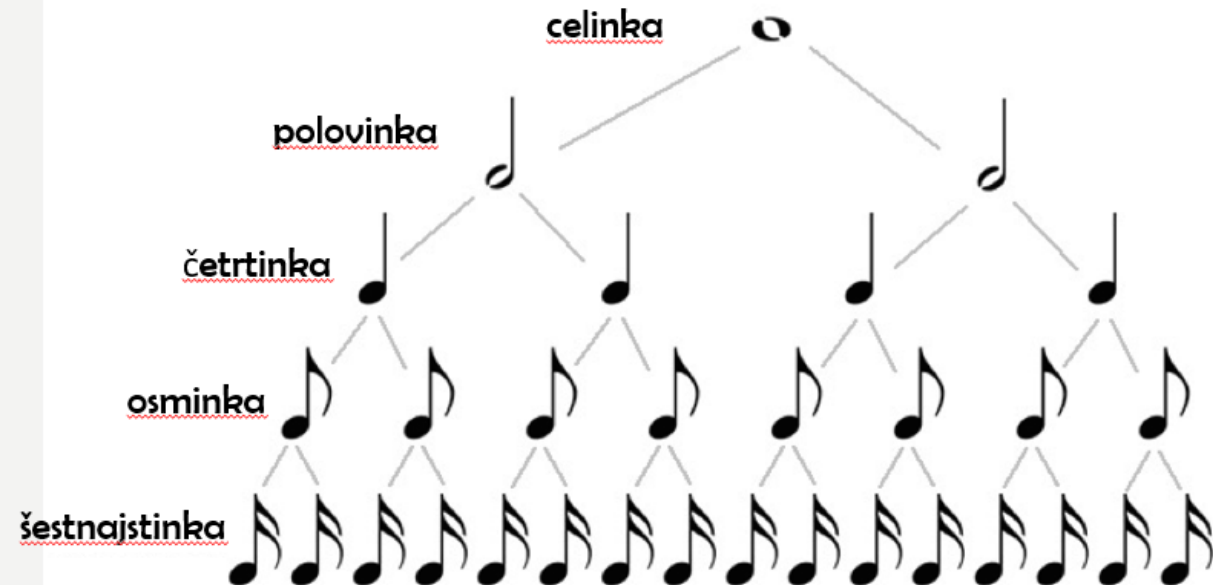
ČAS, NARAVA RITEM

- Dogodki, ki se dogajajo v določenem zaporedju, ritmu (kroženje planetov, dan in noč, letni čas)
- Odkriti, zapisati ritem nam pomaga (glasbene) dogodke organizirati
- Irigacija – predvidevanje, zapisovanje, hierarhija – enako v glasbi
- Ritmčni modusi: ne glede na melodijo, ritmični obrazec
- Ritem, sodobna in popularna glasba
- Tolkala in ritem kot prednika glasbe, ki jo poznamo danes

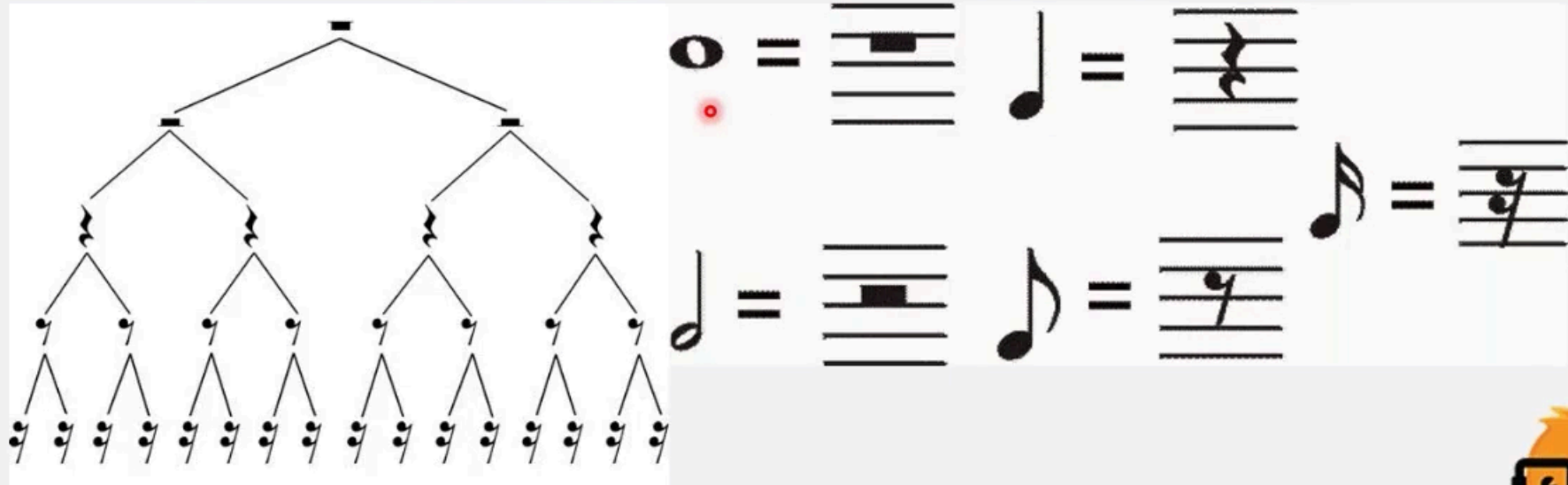
NOTNE VREDNOSTI

- Primerjava notnih vrednosti med seboj je relativna – med njimi je ohranjeno razmerje ne glede na to, kakšna je absolutna hitrost izvajanja
- Na primer: četrtnika je dolga 1 sekundo – osminka je dolga pol, polovinka pa 2, celinka 4 ... Če je četrtnika dolga 3 sekunde, je osminka 1,5, polovinka 6, celinka 9 ...

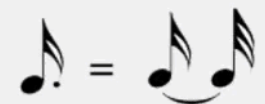
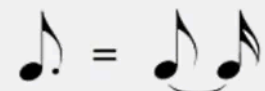
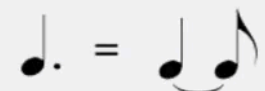
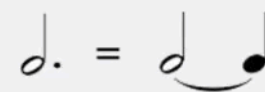
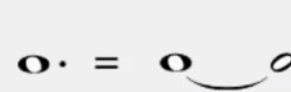
PAVZE

- Za vsako notno vrednost obstaja tudi enako dolga pavza

PIKA, LIGATURA

- Pika podaljša noto ali pavzo za polovico njene vrednosti
- Ligatura je črta, ki noto podaljša za tisto notno vrednost, s katero je povezana

RITMIČNA GIBANJA

- **Ritem** – zaporedno ponavljanje dveh in več kontrastnih zvočnih elementov
- **Metrum** – menjavanje poudarjenih zvočnih elementov ritmičnega gibanja z nepoudarjenimi
- **Tempo** – določa relativno in absolutno hitst izvajanja osnovne ritmične enote

(povzeto po Pavel Mihelčič, Osnove glasbene teorije)

TAKTOVSKI NAČIN

- Nam pove, koliko kako dolgih not gre v en takt
- <poimenuj in preizkusi število>

STRAVINSKI: POMLADNO OBREDJE

- <https://www.youtube.com/watch?v=rP42C-4zL3w>

VAJE IZ GRADIV: RITEM

JOHANN STRAUSS – NA LEPI PLAVI DONAVI

<https://www.youtube.com/watch?v=hBPUundF1dA>

1 poudarjena doba, 2 nepoudarjeni

taktovski način nam pove, koliko kakšnih not gre v en takt

predtakt

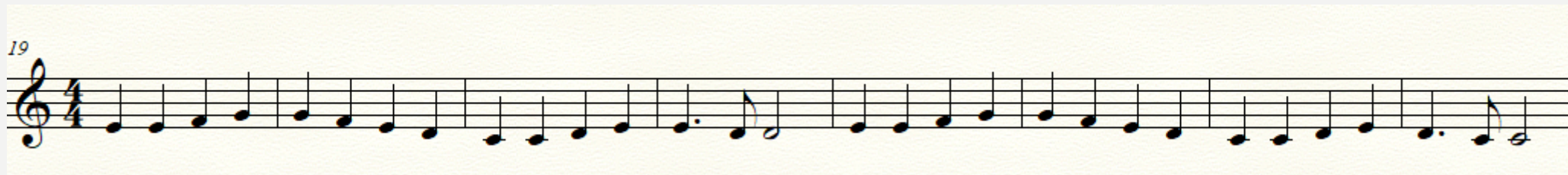
takt je enota s konstantnim številom poudarjenih in nepoudarjenih dob, ki jih določa taktovski način

taktnica

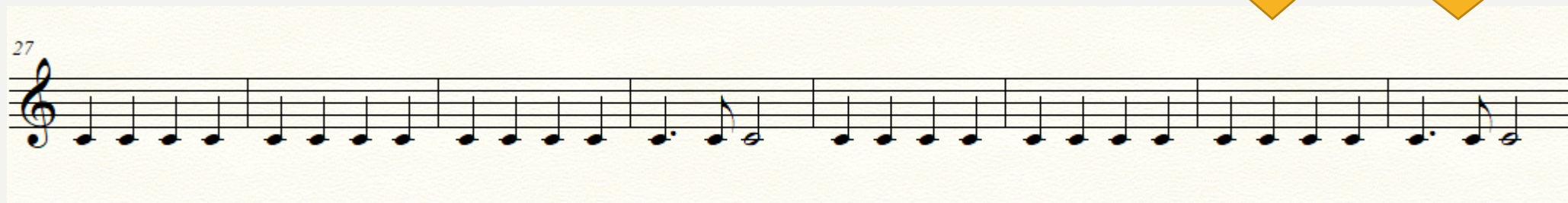
MojeZnanje.si

LUDWIG VAN BEETHOVEN: ODA RADOSTI

poudarjena vsaka
druga doba

en ritem ... drug ritem

<http://www.youtube.com/watch?v=-kcOpyM9cBg&t=7m0s>

METRUM

- menjavanje poudarjenih zvočnih elementov ritmičnega gibanja z nepoudarjenimi

- „na 2“ (Oda radosti) ali „na 3“ (Na lepi plavi Donavi) – pri eni je poudarjena vsaka druga, pri drugi vsaka tretja)
- tempus perfectum in tempus imperfectum

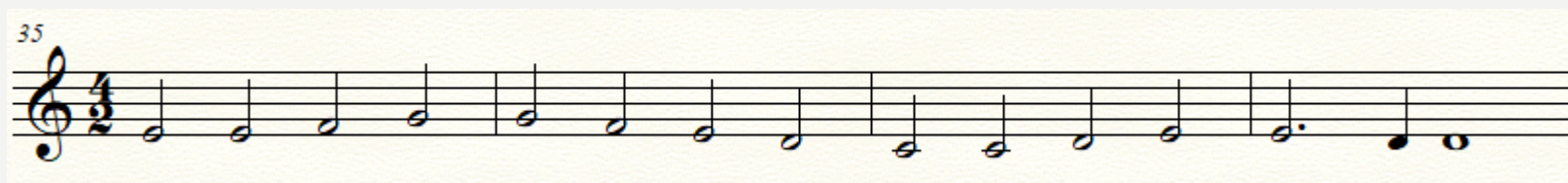
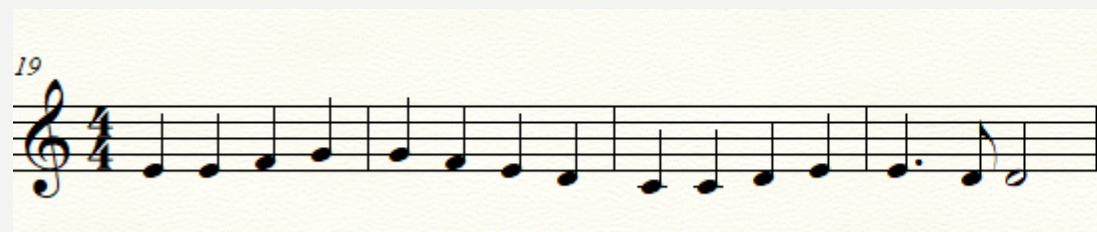
DOLOČI METRUM SKLADBAM

- predlogi?
- <https://www.youtube.com/watch?v=n4LDVrnAQeo>
- <https://www.youtube.com/watch?v=4pwcsnOTUoQ>
- https://www.youtube.com/watch?v=8l87_p2g_vE

TAKTOVSKI NAČIN **NI** ENAK METRUMU

- Taktovski način nam pove, koliko kako dolgih not je v enem taktu!
- Metrum nam pove, koliko je poudarjeni dob v primerjavi z vsemi dobami takta

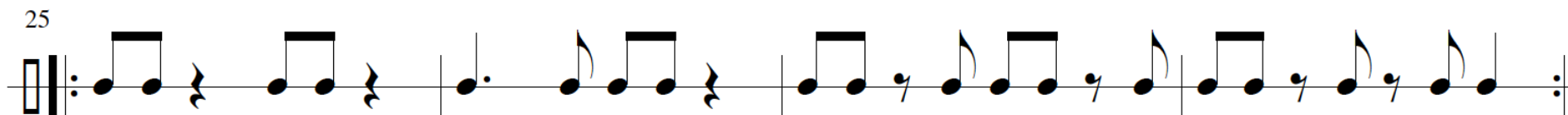

Drug taktovski način, vendar enako **razmerje med težkimi in lahkimi dobami**
(metrum)

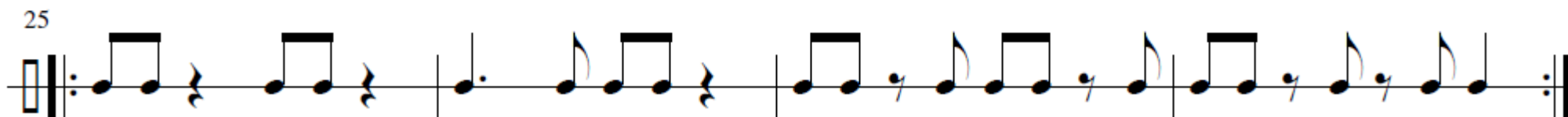
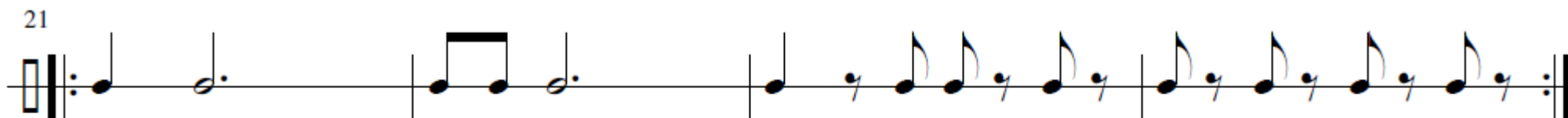

NAVODILA ZA RITMIČNE VAJE

- **Na pamet** se naučite vse note in pavze!
- preverite taktovski način – z roko enakomerno merite tisto noto, ki je zapisana spodaj
- Metronom nastavite na tempo, v katerem lahko izvedeš najtežji del vaje
- Izgovarjajte: šestnajstinke ta-ka, ostale ta
- Od dveh z lokom povezanih not izgovorite le prvo

IZVEDI NASLEDNJE RITME

KRATEK PREGLED RITMIČNIH POSEBNOSTI

- **Sinkopa** je ritmična posebnost, pri kateri se poudarek prenese s poudarjene dobe na nepoudarjeno (s težke na lahko).
- **Triola** je ritmična posebnost, pri kateri neko dvodelno noto razdelimo na tri popolnoma enake dele
- **Poliritem** nastane, ko hkrati v glasbi teče več kot en ritem z različnimi poudarki
- **Hemiola** je ritmična posebnost, pri kateri se znotraj enega metruma pojavi zaporedje not, ki ga lahko razumemo tudi znotraj drugega metruma.

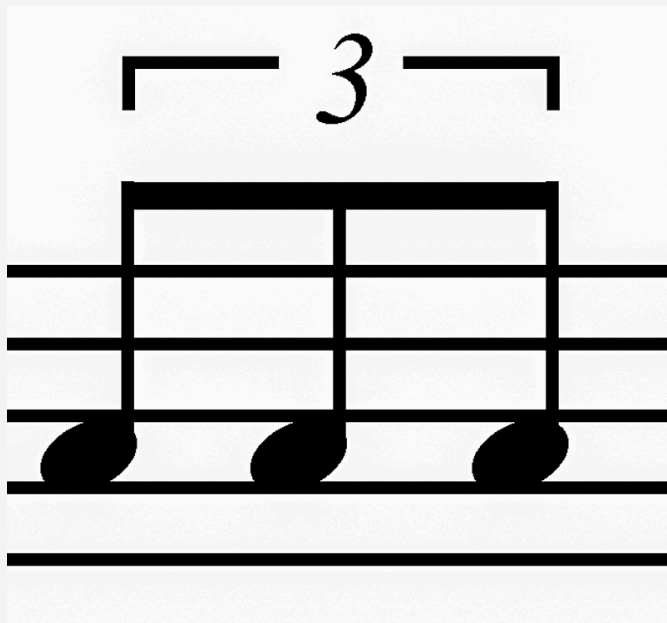
SINKOPA

- Sinkopa je ritmična posebnost, pri kateri se poudarek prenese s poudarjene dobe na nepoudajrneo (s težke na lahko)
- <pokaži>

TRIOLA

- **Triola** je ritmična posebnost, pri kateri neko dvodelno noto razdelimo na tri popolnoma enake dele
- <pokaži>

POLIRITEM

- **Poliritem** nastane, ko hkrati v glasbi teče več kot en ritem z različnimi poudarki

HEMIOLA

- **Hemiola** je ritmična posebnost, pri kateri se znotraj enega metruma pojavi zaporedje not, ki ga lahko razumemo tudi znotraj drugega metruma.

DOMAČA NALOGA

- Vadi vaje v datoteki ritem!

KLASICIZEM (1750 – 1820)

J. Haydn, L. v. Beethoven, **W. A. Mozart**

osrednja oblika: simfonija

dvotematičnost, enostavnost,
preglednost

orkester

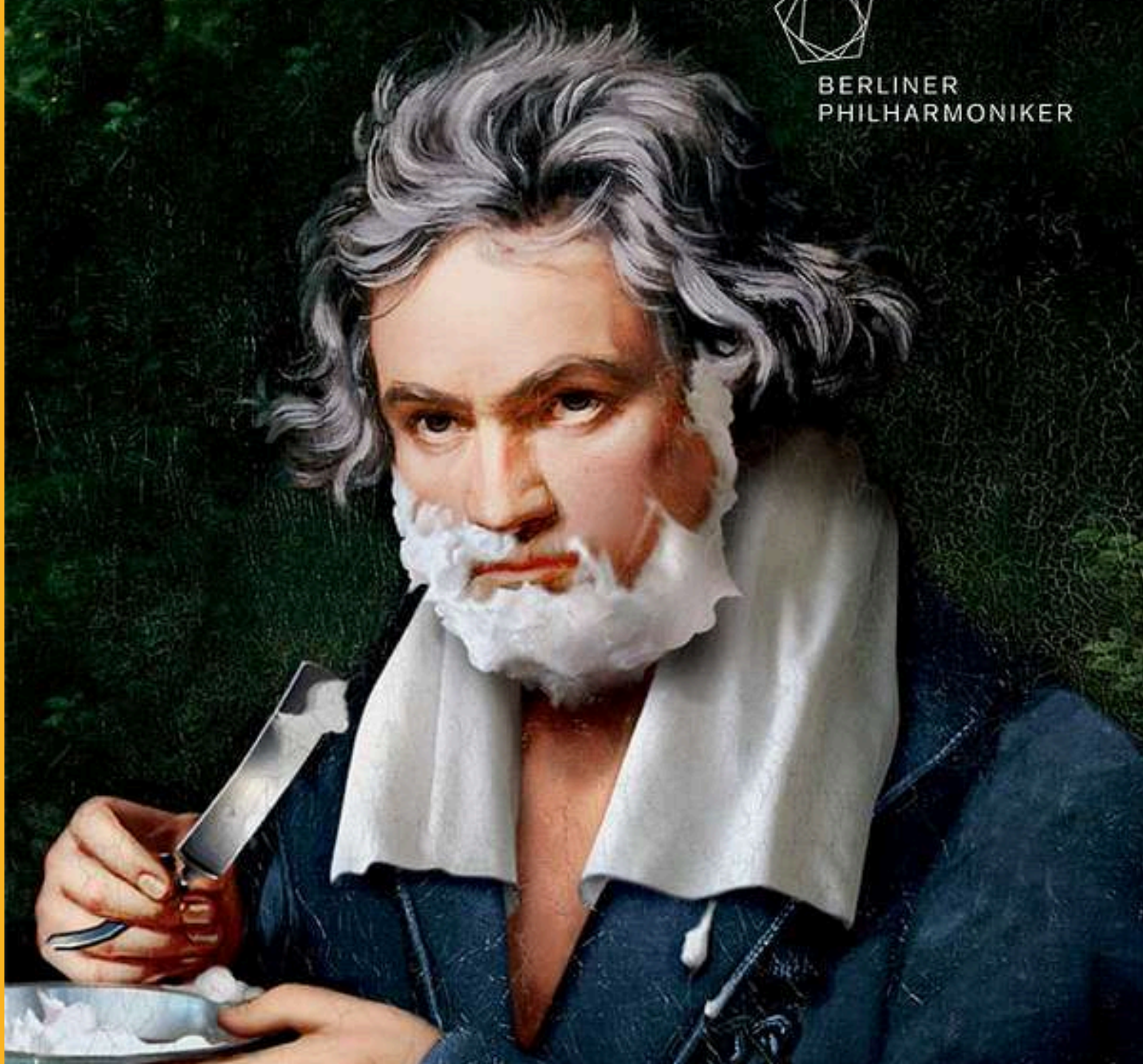
simfonija, opera, klavirski trio,
godalni kvartet, serenada, sonata

MojeZnanje.si

BERLINER
PHILHARMONIKER

SONATNA OBLIKA

prvi stavek simfonije, sonate,
godalnega kvarteta itd.

2 temi v 2 različnih tonalitetah

ekspozicija – izpeljava – repriza

Beethoven, simfonija št. 7

<https://www.youtube.com/watch?v=2Sw97NzvvsE>

Mozart, Requiem

<https://www.youtube.com/watch?v=TFPZtIoDqNs>

MojeZnanje.si

OPERA

- Široka popularnost pri vseh družbenih slojih
- Mozart: spoj nemške spevoigre (*Singspiela*) ter italijanske opere
- V ospredje prihaja domiselnost, racionalnost človeka (Figarova svatba), vrednote humanizma (Čarobna piščal) ...
- https://www.youtube.com/watch?v=y581_89UrIY

